

Rudens pārgājiens

5.klase

2021.gada 24.septembrī (2021./22.m.g.)

Mērķis:

Uzdevumi: izzināt izcilo novadnieku atdusas vietas;
legūt informāciju par novadnieku ieguldījumu
Apmeklēt vāciešu kapus

Dalībnieku saraksts

- 1. Beāte Atvare
- 2. Enija Līna Elijāse
- 3. Maikls Kretovs
- 4. Kerija Retko
- 5. Niks Rogovs
- 6. Viktorija Sapala
- 7. Jana Ulase
- 8. Emīlija Varsegova
- 9. Marta Veikšāne
- 10. Justīne Vīgante
- 11. Roberts Zeps
- Klases audzinātāja Lilija Jakubjaņeca

Būt patriotam

- Lai pasaule attīstītos, katram cilvēkam jāzina CILVĒKA PIENĀKUMS, cilvēka UZDEVUMS:
- Jākopj sevi pašu;
- Jākopj sava vieta, sava apkārtnē;
- Jākopj savs laiks.
- Kopt pagātni – nozīmē kopt atmiņas, kopt piemiņu – mūžībā aizgājušu cilvēku piemiņas vietas, brīvības cīnītāju kapus.
- **Tā ir cienpilna attieksme pret sava novada vēsturi!**

Kad viss rudens skaistums
sakritis uz zemes

Rudens rasas dimanti ...

Beāte Atvare iepazīstina klasi ...

- 2012.gada Zinību diena kļuva par īpašu Ļaudonas vidusskolā, **jo skola mācības uzsāks sava izcilā novadnieka**, dzejnieka Andreja Eglīša zīmē.
- Pēc Ļaudonas iedzīvotāju, vidusskolas skolotāju un skolēnu iniciatīvas skolai piešķirts Andreja Eglīša vārds, tā apliecinot godu dzejniekam, kurš bija **dedzīgs Latvijas brīvības cīnītājs un latviskās pašapziņas stiprinātājs**.
- Tieši 2012.gadā viņam apritētu apaļa - 100 gadu - jubileja

Beāte saka

- Man patika pastaigāties!
- Man patika nolasīt tekstu – izsniegto informāciju.
- Bet man nepatika, ka Maikls apsaukāja klases biedreni Emīliju!
- Man nepatika, ka nebijām visi – Jana nebija slimības dēļ.
- Bēdīgi!

Niks Rogovs – Teodora Reitera devums tautai

- **Teodors Reiteris – mūsu izcilais novadnieks**
- dzimis 1884. gada 23. martā Ļaudonas pagasta “Muižniekos”
- miris 1956. gada 72 gadu vecumā Stokholmā
 - pārapbedīts Rīgā 1. Meža kapos 1964. gada 2. septembrī
 - Nacionālās operas galvenais diriģents (1918.- 1944.)
 - (1920.- 1944.) Reitera kora dibinātājs un vadītājs Rīgā:
 - (1944. - 1956.) Stokholmā
 - Blakus skolai 1984. gadā uzstādīts piemiņas akmens T.Reiteram.
 - Autors: profesors Dišlers
 - Tēlniece: M. Lukaža.

Teodora Reitera piemiņas akmens – 5.klases sabiedriskais pienākums – kopt un atcerēties

Enija Līna Elijāse deklamē «Kā plūsti Aiviekste»

- **Mūsu novadniece, rakstniece un grafiķe Erna Ķikure savā grāmatā “Kā plūsti, Aiviekste?” rakstīja**
- Aiviekste, labā upe, tur tecēja visam cauri, zila, sudrabaina, brūna. Viņa tecēja caur to cilvēku dzīvēm no agras bērnības, kā tā dzīvības zīme, ko ieauž un ieada segās un jostās, sarkanu kā dzīvības spēku, gan ne pārāk platu, bet spožu svītru, valdonīgu un dārgu. Mierīgās vasaras dienās mākoņi peldēja viņā, un cilvēku acis tur apstājās pētot ...”

Enija Līna saka, ka

- *Man pārgājiens patika, jo bija jautri un interesanti.*
- *Nepatika tas, ka nebija labākās draudzenes.*

• *Foto Anita Kidala.*

Aiviekste tecēja visam cauri, zila,
sudrabaina, brūna...

Enija Līna iepazīstina ar teikas saturu

Teika par Svētupi

Pie kādas mazas upītes audzis liels ozols. Tas bijis jau otrs. Apkārtnieji iedzīvotāji gājuši un dziedājuši zem šī ozola dieviem. Kādā lielā vētrā ozols nolauzts. Ozols pārkuļis upītei pāri. Iedzīvotāji nu līdz ar ozolu turējuši svētu arī upi. Viņi nākuši un smēlušies upītes ūdeni. No tā laika viņi upi nosaukuši par Svētupi. Vēl šobaltdien upei piemīt dziednieciskas spējas.

Zīmāja: Andrejs Egīls Laustroba valstskausa 10. Maasa skolu mēneša 2. Nr. 2010

NOLASĪ MAN

Latvijas Nacionālā bibliotēka
Rīga, 6 Prāmu ielā
Mācību un informācijas centrs
2014. gada

Apmēram 12 miljoni
apvilkta iedzīvotāju
www.vietlaseidoma.lv/latvian

Maikls Kretovs un Enija Līna

Elijāse par lidmašīnas bojā eju

- Atrodas Ļaudonā, ceļa P82 (Ļaudona – Jaunkalsnava) ceļa malā, Madonas novadā.
- Piemiņas vieta kritušajam Padomju armijas lidotājam.
- Lidmašīnas aste uz postamenta. Pie tās piestiprinātas metāla plāksnes ar uzrakstu. Veltīts Korņevam Arkādijam (1946.g. 19.sept. – 1987.g. 16.okt.), kurš gājis bojā pildot dienesta pienākumus. Blakus uz postamenta informācijas zīme par Ļaudonu.
- Bērzaunes pagasta iedzīvotāju nostāsti vēsta, ka bojā gājušais lidotājs izglābis Ļaudonu, jo lidmašīna esot varējusi uzkrīst ciematam, bet lidotājs, sevi upurējot, to novirzījis prom.
- Mācību lidojumus veica no Jēkabpils lidlauka un vietējie zinājuši stāstīt, ka dažreiz virs Bērzaunes pagasta, Sauleskalna (netālu no Mārcienas armijas bāzes) lidmašīnas pārvarējušas skaņas ātrumu ar troksni virs apdzīvotās vietas.

Piemineklis lidotājam. Avots: Gita Memmēna, Vidzemes tūrisma asociācija

Kerija Retko «Teika par ļauno Donu»

- Skolas muzejā var iepazīties ar teiku par ļauno Donu.
- “Šeit dzīvojis tik nejauks kungs, ka ļaudis viņu iesaukuši pat Ļauno Donu, bet viņa muižu par Ļaudonu.”
- Audzinātāja iepazīstina ar vārda Ļaudona izcelsmes versiju:
 - Vārds Ļaudona varēja rasties no vārda “ļaudis”, kas baltu un slāvu valodās nozīmē tautu, brīvus cilvēkus, pretstatā neļaudīm, kā apzīmēja sabiedrības nebrīvos.
 - Izskaņa “dona” nozīmē zema un purvainā vieta.
 - Ē. Mugurēviča publikācija “Ļaudona gadsimtu gaitā” “Stars” 18.05. un 23.05. 1989.g.
- Skolas muzejā var iepazīties ar teiku par ļauno Donu.
- **Kā liecina 1591. gada Ļaudonas muižas revīzijas apraksts – pašreizējā Svētupe, kas tecējusi gar muižu, toreiz dēvēta par Ļaudonu (becke Laudon).**
- **Ļaudonas** vārda izcelsme
- **Vēlākās 18.- 19.gs. kartes gar Ļaudonu tekošo upi apzīmē par Svēti, bet par Ļaudonīti tās lielāko pieteku.**

Roberts stāsta, ka

- Man patika pārgājiens, jo mēs gājām uz Ļaudonas kapiem, kur atdusas mūsu izcilie novadnieki.
- Gājām uz vietu, tālāk aiz Ļaudonas kapiem, kur uzstādīts Piemiņas akmens vācu kritušajiem karavīriem.
- Kritušo karavīru radinieki uzzināja par sīvām kaujām šajā pusē. Tas bija 1944.gada vasarā. Netālu bija vācu hospitālis. Te arī daudzi palika uz mūžu. Tāpēc kritušo piemiņai uzstādīts piemiņas akmens skaitā vietā, kur no neliela kalniņa paveras pļavas un meži.
- Ceļā uz vācu kapiem salasījām gailenes, kas auga pie paša ceļa.
- Tad devāmies uz skolu pusdienās.
- Man ļoti patika pārgājiens.

Pie Rušmaņa atdusas vietas – Ļaudonas bijušais zemes īpašnieks

Rušmaņa atdusas vieta

18.-19.gs. Ļaudonas muižā
nomainījās 7 vācu un krievu
īpašnieki.

Par pēdējo muižas īpašnieku kļuva
latviešu izcelsmes tirgotājs
Indriķis Rušmans, kas 1879.gadā
atpirka ne tikai pilsmuižu, bet arī
visu pārējo Ļaudonu.

Rušmaņu dzimta muižu pārvalda
līdz pat Latvijas Republikas
agrārreformai, kad, sadalot
muižas zemi, radās vairāk nekā
100 jaunsaimniecību.

Foto: Lilija Jakubjaņeca

Aleja ved pie Rušmaņa atdusas vietas

Kerija Retko stāsta par novadnieci Ernu Ķikuri (04.10.1906.- 01.01.2003.)

- **Erna Dzelme – Ķikure** (dzejniece, grafiķe)
- Erna Ķikure dzimusi (dz.Bērziņa, precējusies Dzelme) **1906.g. 4. oktobrī.**
- Ļaudoniete, kas dzimusi un augusi “Ķikuros” (Kalnvirsā), pašā Aiviekstes krastā pie Kalsnavas robežas.
- Beigusi Mākslas akadēmiju kā grafiķe.
- Strādājusi par skolotāju Ilūkstē, Ļaudonā un Sāvienā.
- **1944. gadā** Dzelmes atstāj Latviju, nokļūstot **bēgļu nometnēs.**
- **1950.g. vasarā viņi izceļo uz Austrāliju,** kur dzīvo laukos (ap 200 km no Sidnejas), vēlāk – vairākās vietās lielpilsētā un tās tuvumā.
- **1980.gados par Ernas Ķikures pamatmītnes zemi kļūst Kanāda.**

Pie Ernas Ķikures kapa

Emīlija Varsegofa par aktrisi Lidiju Kepleri

- Dzimusi 1890. gada 11. februārī Ļaudonas pagasta “Birzumniekos” zemnieku ģimenē.
- Mācījusies pagasta un draudzes skolās.
- 1915.- 1920.gada rudenim **Lidija Keplere strādā Maskavas bēgļu un strādnieku teātros.**
- 1920.- 1928. gados strādā Rīgas Dailes teātrī.
- Būts ar viesizrādēm arī Ļaudonā.
- Aktrise mirst 1978. gada 19. augustā.
- **Ir apglabāta Ļaudonas kapos.** Viņas atdusas vietai nav iespējams paiet garām, jo tā atrodas celiņa malā, un piemiņas plāksnīte ar foto nepārprotami vēsta par Lidijas Kepleres – Gulbis mūža vietu dzimtajā pusē.

Viņas atdusas vietai nav iespējams pāiet
garām, jo tā atrodas celiņa malā

Teodora Reitera vecāku kapu vietas – mātes Annas Reiteres - Vanagas

Teodora Reitera tēvs atdusas

Marta saka , ka

- **LIETAS, KURAS ES UZZINĀJU PĀRGĀJIENĀ**
- Es uzzināju pagātni - par Teotoru Reiteru - izcilo mūsu novadnieku, mūziķi.

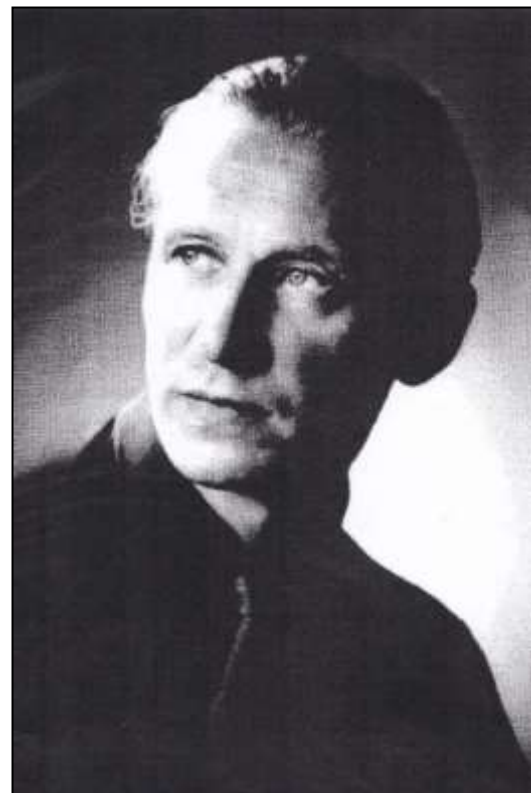
- Es uzzināju, ka ir tādi vācu kapi.
- Es uzzināju pagātni - par kritušo lidmašīnu pie Ļaudonas.

-
- **MAN PĀRGĀJIENS PATIKA.**
- **Marta Veikšāne**

Justīne Vīgante iepazīstina ar Andreja Eglīša devumu tautai

- Andrejs Eglītis 1912 – 2006
-
- 1998.gada augustā uz dzīvi Latvijā pēc 53 svešumā pavadītiem gadiem (1945-1998) atgriezās dzejnieks Andrejs Eglītis.
- Tieši A.Eglītis no trimdas autoriem ir devis vislielāko ieguldījumu atmodas procesā.
- A. Eglīša dzīve ir veltījums Latvijas tautai. Dzejnieks saka:
"Visa mana dzeja veltīta tikai Tēvzemei, visas manas uzrakstītās grāmatas ir manas dzimtās zemes cildinājums."

Pie vācu karavīru atdusas vietas

Maikls saka, ka

Beidzot mēs ar klasi devāmies rudens pārgājienā.

Likās, ka no rīta būs lietus, bet ne – tikai apmācies un drēgns.

Man patika, ka ceļā varēja uzzināt kādus jaunus stāstus – par lielo Ļaudonas zemes īpašnieku, par Ļaudonas vārda izcelsmi, par tilta būvi.

Tā kā dzīvoju Ļaudonā, tad vecāki daudz ir stāstījuši par Ļaudonu, bet šo un to būšu jau piemirsis.

Bija liels prieks kopt kapus.

Ceļā uz vācu karavīru atdusas vietu sastapām lielu, skaistu suni, kas kādu gabaliņu mūs pavadīja.

Un, protams, meža veltes – pielasījām gailenes. Man vispār patīk doties uz mežu lasīt sēnes.

Svaigā gaisā visi mīlojāmies ar saviem līdzpaņemtajiem gardumiem.

Bija interesanti un jautri!

Tomēr atradām

Svaigā gaisā garšo gan ...

Sēņotāju gars

- 1.vieta - Roberts Zeps
- 2. vieta – Enija Līna Elijāse
- 3.vieta – Maikls Kretovs
- 4.vieta – Niks Rogovs

Kerija saka,ka

- Sākumā skolas pagalmā apmeklējām Piemiņas akmeni Teodoram Reiterim.
- Klases biedrs Niks pastāstīja par Teodoru Reiteri.
- Pēc tam devāmies uz Aiviekstes pusi, lai Enija nolasītu novadnieces E.Ķikures dzejas rindas par Aivieksti, bet skolotāja pastāstīja par tilta vēsturi.
- Justīne pastāstīja par pagasta galveno putnu – griezi.
- Maikls un Enija stāstīja notikumus - lidmašīnas katastrofu, bet es – teiku par Ļauno Donu.
- Kapos sameklējām dzejnieces un grafiķes E.Ķikures atdusas vietu, un es pastāstīju par novadnieci, kas dzīvojusi Aiviekstes krastos.
- Un Maikls nolasīja uzrakstus uz Piemiņas akmens – vācu karavīru atdusas vietas.
- Ceļā uz skolu salasījām dabas materiālus, lai pēc pusdienām izveidotu radošus darbus.

Radošais lidojums no dabas veltēm

- Prezentē Kerija Retko
- Enija Līna Elijāse un Viktorija Sapala
- Beāte Atvare un Emīlija Varsegova

- Paraugi no internetresursiem

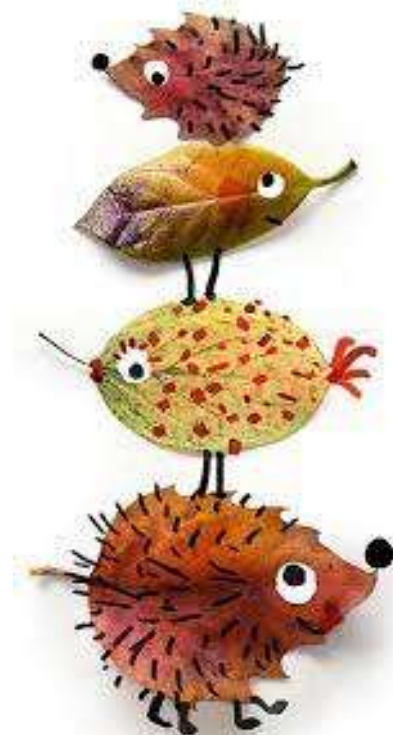

Kaut kas top no salasītā ceļā

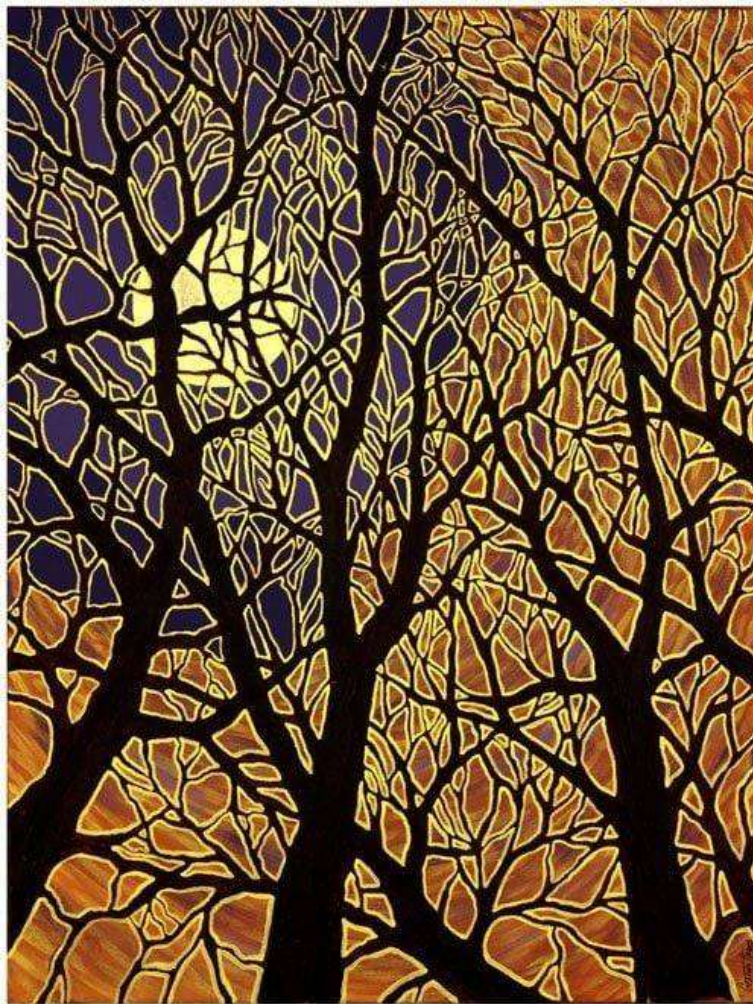
Enija veido Lapu ezi
Kerija : «Meža vecis ir
tapis!»

Fantāziju pasaulē ... (internetresursi)

Caur koku zariem ... (internetresursi)

No akmeņiem veidotie cilvēki

Grieze – Ļaudonas pagasta putns

Kāpēc tieši grieze?

Grieze ir tipisks Aiviekstes palieņu putns, dabas dzīvīguma simbols. Ar griezēm pagasts tik tiešām var lepoties, jo šo putnu skaits ir tik liels, ka līdzīgas vietas Latvijā retums.

Aiviekste ieauž sarkanu kā dzīvības
spēku, gan ne pārāk platu, bet spožu svītru
- valdonīgu un dārgu ...

